

402 N 163
ՄՆ. ԳՈՒԼԱԶՅԱՆ

ВНЕШНЯЯ
ИНСТИТУТА
ВОСТОЧНЫХ
Академия Наук
СССР

ՎԱՍԻԼ ՄԱԹՎԵՅԻՉԻ

ԴԱՎԹԱՐԸ

ՊԱՅԱՆՈՒԹՅԱՆ

Ս. ԽԱՆՈՅԱՆԻ առաջադրանքով

«Մե որ կար, գլխիս փամփելով Փառս
էյին կանչում, իժում դառա Փարսիդ, իժում
աղա Փարսիդ, հիմի վասիլ Մաթվեյիչ»:

«Վանդած ոջախ» Կ. Սունդուկյանի:

891.99
Գ-95

ԽԻՇԻԽ
1927

№ 163
Λ
21342
891-99
9-95

ՄՆ. ԳՈՒԼԱԶՅԱՆ

01 JAN 2009
19 NOV 2007
ИНСТИТУТ
БОСНОВЕДЕНИЯ
Академии Наук
СССР

ՎԱՍԻԼ ՄԱԹՎԵՅԻՉԻ

ԴԱՎԹԱՐԸ

ՊԱՏԱԵՐԱԶԱՐԴ

Ս. ԽԱՆՈՅԱՆԻ առաջաբանով

«Մե որ կար, զլեխ փամփելով Փատ
էյլն կանչում, իժում դառա Փարսիդ, իժում
աղա Փարսիդ, հիմի Վասիլ Մաթվեյիչ»:
«Բանդած ոջախ» Դ. Սուրբուկյանի:

52-33002

7 103 2013

2666

12 NOV 2013

60988-67

Պատվեր № 281

Գլավիտ № 709

Տիրաժ 1000

Թիֆլիս, տպ. «Զարյա Վոստոկա»-ի, Ս. Ծուլուկիձեյի փող. № 4.

ՄՆ. ԳՈՒԼԱԶՅԱՆ

ՄԱՅԱԿ ԳՈՒԼԱԶՅԱՆ

Գուլազյանը յերիտասարդ չե հասակով, նա տարիքն արած մարդ է, աշխատանքի յերկար տարիներով ակոսված հակատով:

Նա ծնվել է 1878 թվին մի չարքաշ մշակի ընտանիքում տգիտության միջավայրում: Իսկ հնում տգիտության միջավայրը մի այնպիսի վիճի եր, վորից շատ քչերն եյին դուրս գալիս: Դպրոց, կրթություն գաղափարները այն միջավայրին, վորտեղից յելել է Գուլազյանը, ոտար ու խորթ եյին: Ի՞նչ եր 70--80 թվականների ծնողների նպատակը իրենց վորդոց նկատմամբ.—տերտեր, տիրացու, վաճառական: Գուլազյանը իր արդի դրությամբ պարտական է ավելի իոեն, քան ծնողական դաստիարակության:

Աղքատի որը կտրվի. զոռով, կռվով յեթե մի ծխական դպրոց ավարտեր, մեծ բան եր: Նյութական նեղ դրությունը տգիտության հետ ծայնակցելով, ստիպում եյին ծնողներին՝ դուրս բերել իրենց զավակներին նույնիսկ ծխական դպրոցներից ու տալ դուրսի աշկերտ «մարդ դարձնելու» բուռն ցանկությամբ վառված:

Գուլազյանը մի կերպ ծխական դպրոցն ավարտելուց հետո Թիֆլիսում մտնում է արհեստավորաց դպրոց փականագործական բաժնում:

Այնտեղ ավելի շուտ գրքեր է կարդում և գրականությամբ տարվում, քան արհեստ սովորում և վերջը դրկից գրաշարի խորհուրդով մտնում է տպարան գրաշար դառնում:

«Իմ արհեստի—գրաշարության ամբողջ ընթացքում, ասում է Գուլազյանը իր ինքնակենսագրության մեջ, յես յերբեր չեմ կտրվել գրականությունից: Քաղաքականությամբ չեմ զբաղվել, բայց տարվել եմ գեղարվեստական գրականությամբ»:

Հնում շատ փորձեր է արել վոտանավորներ գրելու, բայց նրա գրվածքները և այն ել խորհրդային իշխանության որոր գրվածքներն են լույս տեսել գլխավորապես «Մարտակոչ» թեր-

թում, վորոնց ժողովածուն և ներկա գրքույկում հավաքածն ու հրատարակածը:

Գուլազյանի այս վոտանավորները «բանաստեղծություններ» չեն, սրանք Գուլազյանի հանգավոր դիտողություններն են ու հոգեբանական դրություններ այն մարդկանց, վորոնք պոլետարիատի դիկտատուրայի որոք գրկվեցին իրենց ունեցած վաղեմի փառքից, կյանքից, կեր ու խումից, ունեցած-չունեցածից...

Գուլազյանի վոտանավորները յեթե ժամանակագրական կարգի վերածենք, կտեսնենք խորհրդային իշխանություն հաստատման առաջին որերից մինչև մեր այսօրը տեղի ունեցած դասակարգային պայքարի ու նրա արծազանքի իսկական պատկերը: Գուլազյանի գրվածքներում տեսնվում են կապիտալիստի, նախկին վաճառականի, կամ ինչպես ընկ. Գուլազյանն է ասում, «կուլպեծի», տերտերի և այն խավերի հոգեկան ապրումները, վորոնք մեր որերում համարվում են կյանքի խորթ զավակներ:

Գուլազյանը թեև առանց պրետենզիաների, բայց մեր կարծիքով միանգամայն ճիշտ գծերով տալիս է այն միջավայրի տրտունջներն ու դժգոհությունները, վորոնք կյանքից վտարած, այսօր դեգերում են մեր իրականության մեջ իբր ավելորդ, պարագիտ, անպետք տարրեր:

Բանաստեղծը հին աշուղական ձևով և հյուստում իր ասելիքը և խիստ ազդված նրանցից, մատչելի չե մանավանդ թիֆլիսցի բանվորներին իր թիֆլիսյան կոլորիտով, համով ու հոտով:

Ընթերցողի առաջից անցնում են մի շարք մարդիկ, յերբեմնի հեղինակություններ, վորոնք այսօր ջրատար ու գործի անընդունակ, մի տեսակ դաս են հանդիսանում բանվորների համար իրենց յերեկով ու այսօրով, իրենց անցյալով ու ներկայով:

Ինչպես յեղավ, վոր յերեկվա «խելոք աղան», «հմուտ վաճառականը», փառահեղ մորուքով ու ատլասի փարաջայով տերտերը, «յերկյուղած» յերեցփոխն ու «բարեգործ տիկինը» այսօր խունացած, խղճուկ դրության հասած, զինաթափ ու նյութապես փետրաթափ, ել վոչ մի հեղինակություն, վոչ մի հարգանք չեն վայելում վոչ վոքից:

Ու վո՛րբան վողորմելի յեն:

Յերբեմնի կյանքի տերերը դեն շարտվելով հասարակական կյանքից, ինչպես ասում են՝ շրջանառությունից, այսօր անհարակ ու ապիկար վիճակում, վոչ մի գործի չեն կարողանում կաշել: Բայց չե՞ վոր յերեկ նրանք հպարտ ու գոռոք, խրատներ ելին կարդում, կյանքի «դասեր» ելին տալիս «հասարակ» մարդկանց, իրենց կամակատարներին:

Յեվ այդ «հասարակ» մարդիկ այսօր կյանքի տերը դառնալով, աշխարհ տեսնում են, վոր իսկապես իրենք են յեղել կյանքի կառուցողները, տերերին ակամա շռայլ ու ճոխ կյանք տվողները, վորոնք սոցիալական պայմաններից դրդված, յեղել են կյանքի ստորին աստիճաններին: Յեվ այսօր կյանքի վերին աստիճաններից նրանք տեսնում են իրենց աղաների, խանում ների վողորմելիությունը, նրանց բացարձակ ապիկարությունը:

Գուլազյանի գրվածքը իբր ինքնաշխատ և ինքնույս մի բանվորի գրական ստեղծագործություն, վողջունելի յե և խրախուսանքի արժանի: Յնթե մի գրաշար, վոչ մի կրթություն չունեցող բանվոր կարողացել է տալ անմիջական կյանքի ճշգրիտ դիտողությունները և կարողանում է իր տողերով հուզել ընթերցողներին, նշանակում է նա շնորհալի մարդ ե: Բայց այդ շնորհալիությունը կյանքի ճժմիչներում հուլի եր յեկել տասնյակ տարիներ ու այսօր միայն կարողանում է լույս աշխարհ գալ, տալով շահագործող տարրերի զգվելի կյանքի ու այդ կյանքից զրկվելու կենդանի ու յումորով հարուստ հանգերը:

Մենք համոզված ենք, վոր այս գրքույկում հավաքած վոտանավորները իրենց անմիջականությամբ ավելի ընդունելի յեն լինելու: Սրանք ավելի հասկանալի յեն, քան շատ «բանաստեղծություններ», վորոնք իրենց «գեղարվեստական արվեստականությամբ» ավելի հրող են, քան համակրելի:

Գուլազյանը թող «բանաստեղծ» չլինի, թող նրան համարենք աշուղ: Աշուղը ժողովրդական անմիջական կյանքի յերգիչն է: Իսկ կյանքի դիտողության անմիջականությունը գնահատելի յե և ընդունելի աշխատավորական լայն խավերի կողմից:

Գուլազյանը այդ մասսաների յերգիչն է, նրանց աշուղը:

Ս. ԽԱՆՈՅԱՆ.

ՅԵՐԿՈՒ ԽՈՍՔ

Սույն ժողովածուի մեջ զետեղված բոլոր վոտանավորները թերթերում տպագրված ելին բուն Թիֆլիսի բարբառով, բայց վորովհետեւ այդ բարբառի մեջ գործածվող բազմաթիվ վրացական յեւ պարսկական բառերը մատչելի չեն դարձնում զրվածքը ներկա ընթերցողների մեծամասնության համար, ուստի առանձին գրքով լույս ընծայելիս նպատակահարմար դատվեց՝ վորքան հնարավոր և հեռու մնալ նման բառերից՝ թողնելով միայն վերոհիշյալ բարբառի արմատը:

ՅԱԿՍԵՓԻԼԵ

Առնելուց աչքա

Հար խոսի՛
 Դրուսի թե գաղթի՛ պիտի ապի՛,
 Անուշ ազիպացի,
 Հար իր լեռնո՛ւ հախ առնալ քիս
 Բա՛ն ջեւալ
 Եւ առնելուց աչքա՛:

~ Եւ հոգա ջե,
 Աչքի ու հաւաք հոգա լեւալ
 Եւ հոգա ջե հայրիս՝,
 Կի՛նի ոչու՛ լե ջե առա՛,
 Ան թուրք Եւ հա. վրացի ա:

~
 Թե՛ առա՛ Ելի՛ Բալշի՛ն
 Հարուսի ջեթի՛ լեւալ,
 Դիփ հոգա՛ առա՛ Եւ Ելի՛,
 Դարձա՛ պրաւաջացի ա:

~
 Տես յերես 42.

ՍՊԵԿՈՒԼՅԱՆՏԸ

(Եվեր Գ. Փ-ին)

Սպիտակ հացն ու կարմիր գինին
Մեզուխ նըրա սուփրի փանդ է,
Խիզիլալա, դոշ ել ունի,
Զունքի թաքուն սպեկուլյանտ է:

Ամեն շափաթ քեփ է սարքում,
Խասիաթով դարդիմանդ է,
Առանց հաշիվ փուղ է մխտում,
Զունքի թաքուն սպեկուլյանտ է:

«Աշխատանքին» հաշիվ չկա,
Միլիոնով փուղ կաշխատե,
Նրրա ճակտին քրտինք չի գա,
Զունքի թաքուն սպեկուլյանտ է:

Ինչոր ապրանք ունի պահած,
Դիփ գողնովի կանտրաբանդ է,
Գեղնի տակ է առնում-ծախում,
Հարամզադա սպեկուլյանտ է:

Միշտ ել մոզնի շուր ե հաքնում,
Կատիլիով զուքած ֆրանտ է.
Գիշերները կլուբ է գնում,
Ցերեկները սպեկուլյանտ է:

Ռոճիկ-մոճիկ չե իմանում,
Բանվոր խոմ չե, ադա մարթ է,
Պրավեդիեն բիջն է տանում,
Չունքի ինքը սպեկուլյանտ է:

Լավ մարթու ել անուն ունի,
Հենց գիդում ին «կամերսանտ» է.
«Չարչի» խոսքը չի ընթունի,
Ամա թաքուն սպեկուլյանտ է:

Նըրա կնգա շուրն ու զարթը
Դիփ մախմուր ու բրիլիանտ է.
Երկու կնիկ ել ունի մարթը,
Չունքի թաքուն սպեկուլյանտ է:

Քեփ անելու տիղն ել գիդե,
Գաստիննիցա «Որիանտ» է.
Հարուրներով միխս է տալիս,
Ի՞նչ է կորցնում, սպեկուլյանտ է:

Միը քախկցի չգիդենաք,
Ինչոր եկած եմիգրանտ է.
Երեզ դուքնի բիջ եր մենակ,
Եսոր թաքուն սպեկուլյանտ է:

Նրա սեկրետն ել շուտ կու բացվի,
Վիրչը խոմ Մետեխի բանտ է.
Ենդի պիտի նստի, լաց լի,
Չունքի թաքուն սպեկուլյանտ է:

ՊՐՈԼԵՏԱՐԻ ԴԻԿՏԱՏՈՒՐԱ

Երնեկ կուտամ են որերին,
Յիփոր փուղն եր տերն աշխարքի,
Ու Ռուսեթի հացի գինը
Զուրս կապեկ եր մե գրվանքի:

Յիփոր մարթը գրողի համա
Կինք կու մաշեր, ախ կու քաշեր,
Յիփ Ռուսեթի մե մանեթը
Գրանիցումն ել մանեթ աժեր:

Յիփ կուպեժը իր պատենտով
Անուն ուներ ու մինձ պատիվ,
Յիփ միւր քախկում ջեր չեր բացվի
Եսքան բլումա կոոպերատիվ:

Յիփ նոքարն ու պրիկաշիկը
Եսորվա պես հպարտ չեյին,
Ամեն մարթը իր տիղն ուներ,
Մինձ ու պստիկ կու ճանչնեյին:

Յիփոր սաղաթ, գարադավոյ
Մինձավուրին պիտի չեստ տար,
Յիփ կար պրիստավ, ախալոշնիկ,
Գուբերնատոր, պոլիցմեստար:

Յիփ ամեն մարթ ղուլուլ կոներ
Իր հավատին ու իր ազգին,
Զինովիկը թաքավուրին,
Փեշաքավուրն իրա դազգին:

Ափսո՛ւս, ափսո՛ւս հին պրավիլեր,
Հին որերը գնացին, կորան,
Նըրանց տիղը հիմի ունինք
Պրոլետարի դիկտատուրան:

Կուպեժներս տանուլ տվինք,
Յանդլիշ եկանք, արինք բեսար,
Վաճառական ժողովրդին
Ել չին գցում մարթահեսար:

Եսոր մենակ բանվորներն ին
Տիղավուրվի սուփրի ծերին,
Ել միգ համա բան չթողին,
Դիփ վիկալան իրանց ձեռին:

Յերգրի տերը նրանք ին հիմի
Ու ջոգում ին չարն ու բարին,
Եստու եղնեն տերութինը
Նըրանք պիտի կառավարին:

Անիծվեր են վայենորեն,
Վուր աշխարքը սաղ չքանդեր.
Թաքավուրն ել դժուխք մտնի,
Վուր միգ եսենց թողից անդեր:

ԵԳԵՂԵՅԻՆ ԿՈՒՏՐԱՅԱՎ

Քոռ մղդսին թոկը բռնած՝
Քաշում եր ու զանգ ածում,
Ամա ձենը ել չեր մտնում
Վուչ մե մարթու անգաճում:

Իրիցփուխը մում եր ծախում,
Անող չկար՝ մուշտարի,
Ել չին հավտում, վուր մումն ենդի
Մեռելին ե լուս տալի:

Տեր Բարթեղի ժամի դռան,
Տերողորմիան իր ձեռին,
Ուշունցնիր եր տալիս մտկում
Միր քաղաքի մինձերին:

Տեր Բարթեղի են հաստ վիզը
Դուս կտրեցին անդանակ.
Վուչ մեռել կա, վուչ կնքվատեք,
Վուչ ել բլումա գանձանակ:

Կորավ պատիվ տեր Բարթեղի
Սիվ ու երգեն փարաջի,
Քեկեխներից դարդակ նստից,
Մընաց առանց իլաջի:

Տեր Բարթեղի են հաստ փուրը
Հիմի ով կու ճանանչի,
Խաշլամի տիղ բակլա կուտե,
Սարդինկի տիղ՝ կանանչի:

— «Ե՛յ, մղդսի, դեեր արի,—
Ձեն ե տալի Բարթեղը.
«Նեքսիվ գնա եգեղեցի,
«Հանգցրու վառած կանթեղը:

«Հերիք ինչոր զանգը տվիր,
«Խոմ տեսնում իս զոռ չունե.
«Ձանգակն ել ե կորցրի ձենը,
«Դա ել երգար ուր չունե:

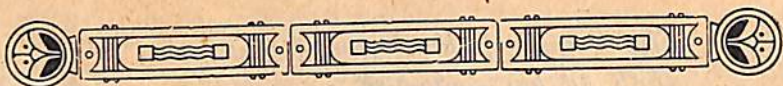
«Մինք ել եստի անմիղ տիղ ինք
«Դառնում իշի մարտիրոս.
«Դընամ գլխիս չարեն տեսնիմ,
«Դարման անիմ դարդերուս:

«Դուն ել գընա, իրիցփուխ ջան,
«Դուն ել հանգցրու ճաղիբը.
«Հերիք ինչքան տակովն արի
«Նգեղեցու փուղիբը:

«Կողպե դուռը, քոռ մղդսի,
«Դուն ել գլխիդ ճար արա.
«Նգեղեցին կուտը ննգավ,
«Ել խեր չկա, զարար ա:

ՈՒՆՏԻՄԱՏՈՒՄ

Յակուլիչի տունը ետոր տունն է դառի թամամ սուքի,
 Զն կարացի մե խոսք ասի խիղճ մարթն առանց առտասուքի,
 Պապիրոզը ձեռին բռնած՝ ման է գալի գուքած զալում,
 Կընիկը կի մարթու ահից կուչ է եկի, ձեն չե հանում:
 Ել չկարաց շատ համփիրի ու ցած ձենով հարցրուց մարթուն.
 — «Ինչի՞ ետենց նիղացիլ իս, խոմ չլիս տանուլ տվի կարտում:
 — «Ի՞նչ իս խոսում սարսաղ-սարսաղ, ի՞նչ կարտ, ի՞նչ բան, ի՞նչ
 իս ասում,
 «Ել չի անցնի շատ ժամանակ փուղ չի մընա ել իմ կասում:
 «Փաբրիկումս բանվորները ելի ինչոր բան ին անում,
 «Նուր տարիֆի ձեն ին լսի, հին տարիֆով ել չին բանում.

«Դուս է եկի թագա դեկրետ՝ հարուր պրոցենտ ավել տալու,
 «Զիմ իմանում եսուու եղնեն ինձ դադումը ինչ է մնալու:
 «Դեկգատ ին զրգի ինձ մող, են ել վուրին շատ իմ ատում,
 «Նըրա բերնով ապսպրիլ ին ու տալիս ին ուլախմատում:
 «Յա տարիֆով պիտի ստանան, մինձ բաժինը իրանք տանին,
 «Յա փաբրիկես թողնիմ նըրանց, վուենցոր ուզին ենենց անին:

ՇՈՒՌ ՏՎԱԾ ԱՇԽԱՐԺԸ

Երնեկ ըլեր, վուր մեռնեյի
 Մե տաս տարի սրամեն աղաք
 Ու ես սրում չտեսնեյի
 Ես միւր գոված թիփլիզ քաղաք:

Նամուս, արուռ, խիղճ ու ամութ
 Դիփ միանա վիրացիլ ին.
 Պառաֆիրը շահեւացի,
 Զահիլները ծիրացիլ ին:

Կնիկարմատը պապիրոզով
 Ման է գալի տրոստը ձեռին,
 Մարթը բերնում մաստակ գցած՝
 Մտիկ կոնե տան գուրձերին:

Կնիկն երեխա ել չե բերում,
 Զի կամենում երգար պառկի.
 Քիչ է մընում, վուր ետ բանն ել
 Տըղամարթու վզին շալկի:

БИБЛИОТЕКА
 ИНСТИТУТА
 ЭСТОНОСВЕДЕНИЯ
 Академии Наук
 СССР

79-88609

Մարթը կնգա կամքն ե անում,
 Նրբա դուռն ու ճուրա ե գառի,
 Կնիկը մարթու աճկի առչիվ
 Ուրիշ մարթուն խոսք ե տալի:

Մարթու տալու ախչկիրքը
 Իրանց մորը խրատ ին կարթում,
 Թե վունց պիտի ժաժ գա կնիկը,
 Վուր սիրիլ տա գլուխը մարթուն:

Վարժապիտը կլասում նստած,
 Ուչենիկից դաս ե ստանում,
 Թե Պարիժը վուր յերգրումն ե,
 Ինգլիսում թե՛ Փրանգստանում:

Գիլնականը բաղալ դառալ,
 Սպեկուլյանտը անուն հանից,
 Ել ինչ լավ բան պիտի սպասինք
 Եստու եղնեն ես աշխարից:

ՓՈԿՈՒՋՆԻԿԸ

Յիս մե ուստա մարթ եյի ճանչնում,
 Վուրի նման ոչով չկար:

Գրազ դուքայի, թե միր քախկում
 Մե փոկուզնիկ նրա մոդ գուքար:

Վուր ուզենար մե որվա մեջ
 Կու երևար քառսուն ուսնդի,
 Չեոին ուներ հագար փեշակ,
 Ամեն բանը կանար սարքի:

Հին ռեժիմի ժամանակը
 Չինովնիկ եր ինչոր սուգում,
 Ով որ հիգը գուրձ ունենար,
 Դիփունանցից քրթամ եր ուսում:

Յիփոր եկավ մենշեիզմը
 Են անիծած տասնութ թվին,
 Ձինովսիկը ռանգը փոխից,
 Կամիսարի տիղ ել տվին:

Ու յիփ տեսավ, վուր դադումը
 Նըրանց որով ուփրո շատ կա,
 Ելի իր հին փեշակ բռնից,
 Ելի քըրթամ, ելի վզատկա:

Վըրաստանում Իլիկո յեր,
 Հայաստանում հերոս Խեշան,
 Թուրք ել դառավ մեքիչ վուխտով,
 Յիփոր զընաց Ազըբեջան:

Ելի գուզե ռանգը փոխի,
 Ելի շատ ե չալիչ գալի.
 Մուսավաթին, մենշեիկին
 Ու դաշնակին ուշունց տալի:

Ման ե գալի Եստի-Ենդի,
 Սըրա-Նըրա վուտն ե լիզում,
 Ավտոմոբիլ գուզե ճանդի,
 Վուր բոլթա տա միլ Թիփիլիզում:

ԴՐՈՔԵՍԻՈՆԱԼ ՍԱՅՈՒՋԸ

Ինչոր սայուզ մոզսնեցին,
 Տերն ազատե նըրա ձեռից.
 Խիխճ ուստեքանց աշխատանքը
 Կես արավ ու անկրակ երից:

Աշկիրտ բռնիլ, ճամփու գնիլ
 Դիփ սայուզի կամքով պիտի.
 Քու փեշակի զոռութիւնը
 Նա ե խաբար, դուն չիս գիդի:

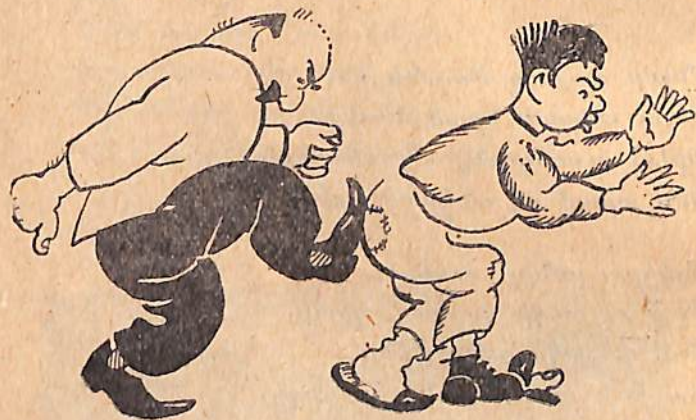
Ջամադիրի շատն ու քիչը
 Են ել Ենդի պիտի վճռին,
 Ու թե աշկիրտ ճամփու դըրր,
 Տիս թե ինչքան պիտի գջլին:

Ես հիմիկվա աշկիրաներն ել
Եսենց մինձ ին լիզու հանում,
Վուր իրանք ին, կոսիս, մենակ
Սազեյինք քու գուքանում:

Քու ասածը նա չե լսում,
Ելի ինքն ե քիզ դաս տալի,
Թե ավերուրթ խոսկ ել ասիր,
Ձեռած սայուզ ե վազ տալի:

Ել սեկրետար, պրեդսեդատել,
Ել կոնֆլիկանի կամխիա,
Լիկվիդացիոն, են ել նազզը,
Վունց բազարոչկա, վունց նիսիա:

Աշկիրար վուր ահ չունենա,
Ուստեն չըլի նրրա տերը,
Ել ինչ կոնե նա են աշկիրա,
Վունց կու տեսնի նրամեր խերը:

Երեսիկ են որ, յիփ աշկիրար
Կուտեր մեզլուխ սիլլա-մուշտին
Ու հինգ տարի անջամազիր
Ղուլուզ կոնեք իրա ուստին:

Համ բջի պես ուստի տանք
Պոլ կու սրփեր, ջուր կու բերեր,
Համ փեշակ եր սովորում գուքնում
Ու վիրջն իրա հացի տեր եր:

Հիմքից քանդվիս, անդեր սայուզ,
Հնարողի գլուխն ել սաակի,
Վուր աշկերտին երես ավից
Ու միր ջիրը պիտի դարակի:

ՆՈՒՐ ՄՈՒՆԻ ՀԱՐՍԱՆԻԲԸ

Յակուլիչն ու իրա կնիկը նստած իրիզնահացի՝
Նոսում եյին դեսից-դենից՝ մասլահաթնիր անելով:
Յակուլիչի կնկա լիզուն չարիս եր դառի ջրազացի,
Նոսում եր ու խոսում անվիրջ, մարթու զահեն տանելով:

— «Այ մարթ, — ասավ կնիկը մարթուն, — միր Սոնիչկեն հասիլ ե,
«Փամանակ ե նրրա համա մե փեսացու գթնելու:
«Ամա խոսկ ուրիշ տեսակ փեսացուի մասին ե,
«Վուրին պիտի մինք լայիզ անինք առանց նրրան փոնելու:

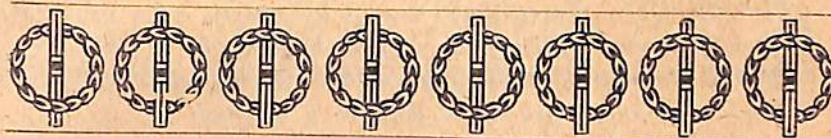
«Ես գլխեմեն պիտի ասիմ՝ կուպեմ փեսա չիմ ուզում,
«Կուպեծնիրը կամաց-կամաց դուս ին գալի մողեմեն,
«Իսթեների ու զոխտուրի հարկավուր չե չին-ուսում,
«Տեր աստուձը հիտու տանե քլեսա ազվոկատեմեն:

«Երկու ախչիկ մարթու ավինք — ազվոկատին, կուպեծին,
«Հենց խացանք փեսեք գթանք, համ շատ եյին նազ տնում.
«Կուպեմ փեսեն գուզ դուս եկափ, բիրթը տարան, գուքեցին,
«Ազվոկաաը միրք ե ծախում Դեզերտիրկի բազարում:

«Ետ մարթկերանց ել չիմ համբոււմ, զըրանց հեղինից մանչգաս,
 «Աշխատողն ե հիմի մոգոււմ՝ ձեռին բռնած փեշակով.
 «Ձողե զրանցմեն մե լավ ոմբին, պըսակիմ իմ արեկաս,
 «Փուղ-բաժինքն ել ինչքան գուղե, թեգուղ լիքը մեշնկով:»

Յակուլիչի քունն եր տանում, ել չեր լսում կնգանը,
 Ձունքի մեքիչ շատ եր խմի, գոռ եր տլի Բախուսին.
 — «Այ կնիկ, — ասավ, — գողինք պցե, հերիք ելավ եղբանը,
 ետու մասին մարթ ու կնիկը միշտ գողինքում կու խոսին:

ԵՐԵԳ ՈՒ ԵՍՈՐ

Յիս աշխարհում շատ իմ աղբի, իմտակ պառվիլ իմ,
 Ոխտանասուն ու հինգ տարի կինք իմ ունեցի.
 Շատ Գարմանքի բան իմ տեսի, զիտ համիլերիլ իմ,
 Ամա ինչոր կտոր տեսա, ետ չընթուսեցի:

Ետը եմ չե, ինչոր երեզ, եմ զիտ երազ եր,
 Ինչոր տեսանք, ել չինք տեսնի, նըրանք մեռած ին.
 Բեռլուցիկն սեղավի պես եկավ զիտ սրվից
 Ու Բուռն ածից, վուսնոր քուչի ախպը դեմ ածին:

Ասծու տանը պաժար տվին, իրան սղանեցին,
 Կրոնքը վուտի տակ գցեցին, արին մասխարա.
 Հինը, կոսե, ել չինք ուզուք, թող կորչի գընա,
 Ետու եզնեն նուր աստուծ ե ու նուր աշխար ա:

Երեսները չին խեչ անում, ժամը չին գընում,
 Ել չին լսում տերտերներին խաղին ու տաղին,
 Նուր ծնածին չին մկրտում ավաղանումը
 Ու մեռածին անպատարագ, անժամ կու թաղին:

Ել չինք գիդի ինչ հավաի ինք — թուրք թե՛ քրիստոնա,
 Ո՛վ ե մինձը, ո՛վ ե պատիկ, ոչով չե խարար.
 Տուտուցները խելոքներին խիլք ին սովեցնում,
 Խելոքները ամեն բանից գառան բեխարար:

Ազեքն իրանց զուլուզէքի նոքար ին դառի,
 Վաճառական մարթը հոոր ապրիլ չե կանում,
 Կնիկը մեզուլիս զիշեր-ցերեկ դուան ե թուե գալի,
 Մարթը տանը կնգա համա փոխան ե կարում:

Խալխի լիզուն խառնելիլ ե, կոսիք նուրմեկանց
 Բարեւում պիտի շինին թաղա աշտարակ.
 Զակրայկում, Գորիսպոլկում, Յեկա ու Տեկա,
 Գլուխս մեռնի թե հատունցմեն մե բան հասկանաք:

Տերտերները խալխի առջիվ միզա ին գալի,
 Փարաջեքը դեն ին ածում, զլխին ճար անում,
 (Շուն շանվուրթիք, թե գիգեյիք սուտ ե աստուծը,
 Ինչկլի հոոր ինչի եյիք խալխին թալանում):

Աշխարհն ել ե փոխվի, կոսիք, ել են աշխարք չն,
 Ամառները ձուն ե գալի, ձմեռը շուք անում.
 Գիղնականը հացի համա փեշակ ե սովրում,
 Յիս ել զլխիս գոռ իմ տալի ես իմ դուքանում:

ՇԱՏԵՐԻՅ ՄԵԿԸ

Շատ մոգիկ վախտի իմքին իմ ասում,
 Յիս թաքավուրը նստած եր թախտին,
 Յիս ամեն մարթը քախկում թե զիզում
 երնեկ եր տալի կուպեծի բախտին:

Միչի փողոցում դուքան ունեյի,
 Զեդիս յարաղն եր մկրատ ու արշին.
 Խամ մուշտարիք ել շատ եյին գալի,
 Լավ եյի քերթում գեղացոյ կաշին:

Մե լավ պրիկաշչիկ ունեյի դուքնում,
 Ղոչաղ եր, խունար, հալալ ու խստակ,
 Նա եր իմ դուքնի հոքի ու շունչը,
 Իմ առուտուրի պահապան հրիշտակ:

Մինձ պատերազմը իմ բանը դրստից,
 Մեկին տաս ու քսան աշխատանք արի.
 (Երնեկ թե ետենց շուտով չպրծներ
 Ու քաշեր ելի մե տասը տարի):

Ամա միը աստղը են վախտը սիվցավ,
 Յիփ ուես սալդաթը կարմիր անտղ շինից,
 Դուքան, առուտուր դուես եկավ մոզից
 Ու դարդակ մնացի մկրատ-արշինից:

Բանվոր, ծառայող հանեցին լիզու,
 Չուզեցին ճանչնա խաղեյին ու տեր,
 Սրթարն ու զրուստը դուես եկան իրանք,
 Միը ասածները դիփ ծուռ ու սուտ եր:

Իմ պրիկաշչիկն ել, են ասծու գառը,
 Վուր բացը ձենով հիդս չեր խոսում,
 Հիմի մեկին տաս շուղար ե տալի
 Ու իմ ասածին իսկի չե լսում:

Սկսից առուսնիը ուշանալ դուրձին,
 Իրիգունիը ել վաղ եր տուն գրնում,
 Մուշաարիններին չեր կանչում նեքսիվ,
 Ապրանք սաղցնելուն գրլուխ չեր գրնում:

— «Սահաթի ութին պիտի գամ դուքան,
 «Չուրսին ել, կոսե, շաբաշի վուխտ ե.
 «Ութ սահաթ պիտի ծառայիմ, կոսե,
 «Սայուզից եկած պրավիլի թուխտ ե:

«Դուքանն ել ինչքան աշխատանք ունե,
 «Տաս պրոցենտ, կոսե, ինձ պիտի հասնի,
 «Դուն ել, ասում ե, լավ պիտի վարվիս,
 «Ուշունցներ չտաս ինձ բեզարբազնի:

«Տարեն մե ամիս ոտպուսկ իմ գնում,
 «Պոլնի շամադիը պիտի տաս, կոսե,
 «Թե մարթ իս ուզում ժամանակավուր,
 «Սայուզը գնա ու ենդի խոսե:

«Թե վուր պատահից յիս հիվանդացա,
 «Պաուկեցի տանը մե քանի ամիս,
 «Դոխաուրն ու դիղը քու ծախսով կուլի,
 «Ինչկլի լավանամ դուն պիտի խնամիս:

«Թե դուզիս, կոսես, ինձ ճամփուս դնի,
«Լիկվիդացիոս վշարիս պիտի.
«Թե չես կու ծախին վեշիքդ դուքնի,
«Ետենց ե հրաման միը նարկումարուզի»:

Մազիրա բիզ-բիզ կանգնեցին գլխիս,
Գծվեցա լամիս ու դամբլա ննգա.
Միզ բաժնիլ ուժիրո դժար եր դառնում,
Բան թե բազմոզը մարթու ու կնգա:

«— Ձիմ ուզում, ախպեր, ել դուքան, ասի,
«Ել չիմ կամենում առուտուր անի.
«Մարթը նա կուլի, ով եստու եղնեն
«Բաց անի դուքան ու չփոշմանի:

ՎՈՒՆՑ ԵՅԻՆ ԴԱՌՆՈՒՄ ԽԱԶԵՅԻՆ

Ալեքսանդրեն Մակարիչի պրիկաշչիկ եր քսան տարի,
Ինչ թուք ու մուր ասիք նրան խաղեյինը չեր տալի,
Իրա գուրծին խիստ մուղայթ՝ դուլուզ կոներ սրտալի,
Մակարիչը ջամագիրն ել որինավուր չեր տալի:

Վայն եկիլ եր Ալեքսանդրեն, թե քիչ գուրծին ուշանար,
Մակարիչը ետ խիթս մարթուն ուշունցներ եր վուր կուտար.
Ել շանվուրթի, ել ափանակ, հայվան, թամբալ, աննամուս,
Ու հորն ու մոր կուրոնքն ել գերեզմանում շուռ կուտար:

Ալեքսանդրեն Մակարիչի ճուրա եր դառի, կուշ եկի,
Ձեր խմանում վուսց աղափիր ետ գաղանի ձեռիցը.
Պարապ մնալուց վախենում եր, գլուխ չուներ քուչեքի,
Համ ել փուզը խիստ եր սիրում, գիծ եր նրբա սերիցը:

Շատ համփիրից Ալեքսանդրեն, շատ բաներին դիմացավ,
Ամա վերջը հանգը գլխով ու սեկրեան ել խմացավ.
Թաքուն դուքնից ապրանքները քիչ-քիչ իրա տուն բերից,
Փուզ շինից ու ել չեր վախում Մակարիչի ունքերից:

Մակարիչը ինչքան չար եր, մի ենքան ել ափանակ,
Ձեր հասկանում վուսց եր քլում իրա դուքնի դարդկումը.
Մեկ ել տեսավ կուտար ննգավ, անունն ելավ խայտառակ,
Համ դուքանը զընաց ձեռից, համ ել մընաց պարտքումը:

Ալեքսանդրեն իրա համա ջեր մե բուզկա բաց արից,
Իժում բուզկեն դուքան դառավ, են դուքանն ել մագաղին.
Թանխեն քիչ-քիչ մինձանում եր, անց եր կենում հաղարից.
Իժում հասավ տաս հաղարի, առանց վուչինչ պակասի:

Հիմի ինքն ել մագաղինում պրիկաշչիկներ շատ ունե,
Ինքն ել նրբանց են ե անում, ինչոր իրան արեցին.
Լավ ե, թե վուր Ալեքսանդրի պրիկաշչիկն ու աշկիրտը
Մակարիչի ջիզը մե որ իրանից չհանեցին:

ՏԱՆՏԻՐՈՋ ԳԱՆԳԱՍԸ

Տուն շինեցի, հենց իմացա,
Յիս ել խալխում մարթ իմ դառի,
Հենց զիգեյի եստու եղնեն
Քեփի կու քաշիմ աղավարի:

Վուտս վուտի վրբա գընիմ
Ու փուզիրն ել իրանք դուքան,
Ել ինչ կոնիմ գիլի, պատենա,
Առուտուր ու բաղար-դուքան:

Ասի՝ վունչիչ ել չիմ ուզում,
Ինչ ել ուզիմ, հիմի գիլի կա,
Ամա ջնջվից իմ պրոգրամեն
Ու դուս եկավ մինձ աշփիկա:

Տունս վունչիչ դախող չունե,
Կենողներից խիստ իմ վախում,
Արշինով ին տան քրիհ տալի,
Հենց դիդենաք չիթ իմ ծախում:

Նըրանց տված ամսի քրիհով
Մե ակոշկի չին տա շուշեն,
Ենքան ելա չե տուն գալի,
Վուր շինիլ տամ ծակած կրիշեն:

Կենողները դիփ սովետակիք,
Նուր լուս ննգած աղաղաղեք,
Յա բանվոր ե, յա ծառայող,
Մուքթա ուտող հարամգաղեք:

«Տունը, կոսե, դուն չիս շինի,
«Բանվորներն ին վըրեն բանի,
«Նըրանք պիտի ապրին ենդի,
«Տունը նըրանց կու պատկանի»:

Արի դուն ու խոսե հիմի,
Մե ձեն հանե սըրանց կշտին.
Մեկ ել տեսար ուշունց տվին
Ու շանց տվին յեքա մուշտին:

Դուքնի քրիհը՝ թումանները
Դիփ իրանք ին անուշ անում,
Տան քրիհը կի՝ կապեկները
Միգ համա ին դիմիշ անում:

Շատերից ել տունը խլեցին,
Մե ոթախ ել չտվին իրան,
Դես ու դեն ե ննգում հիմի,
Յանա-յանա խալխի դռան:

Ափսո՛ւս, ափսո՛ւս են ժամանակ,
Յիփ մարթն իրա մլքի տեր եր
Ու սաղ տարվա ապրուստի փուղ
Մենակ մուլքը պիտի բերեր:

Հիմի կի միգ՝ տանտերներին
Միր մլքերում դվորնիկ դըին,
Վուր ամսեգլուխ կենողներից
Փուղ մող անինք ու տանք ջըին:

Թող տանտերը հիմի հիովից
Մտիկ անե ու ախ քաշե,
Չոտկը գցե, թե իր տունը
Ինչ ե նստի ու ինչ աժե

ԶԱԽԱՐԻՉԻ ՈՋԱԽԵ

Զախարիչը առուտուրով
Անհամբերի փուղ եր դիդի,
Մինձ անունով ու դովլաթով
Անդազա յեր սաղ Թիփլիզի:

Սողոմակում անիր ունեք
Ետաժնիրով, ոսկե պատով,
Ողլուշաղով մեշը նստած՝
Կինք եր քաշում փառք ու պատով:

Նըրա կընիկ մաղամ Մաշոն
Անշափ փուղ եր խարաբ անում,
Գողովինսկի սեյիւր կոնեք
Հպարտ նստած շարաբանում:

Ու ախչիկը Չախարիչի՝
Մաղմուաղել սիրուն Մարգոն
Որը յիրիք շուր եր փոխում,
Դիփ մողնի ու նուր-նուր ռանգով:

Միջնակ տղեն տանցի կլասում,
Ախչկանց հիդ տանց եր անում,
Մինձը մեղլուխ բուֆետներում,
Պստիկը ջեր բան չեր անում:

Մե խոսկով միր Չախարիչի
Բանը լավ եր բանի նման,
Ողլուշաղով, նոքարնիրով
Կինք եր քաշում խանի նման:

Ոչով վունչիչ բան չեր շինում,
Մենակ ուտում ուռչում եյին,
Գիշիւրը քեփ, ցերեկը՝ քուն,
Ուրիշ վուչինչ գուրձ չունեյին:

Դրուստ ին ասի, վուր իշխանն ել
Փեշակ պիտի բռնե ձեռին,
Չունքի մարթը կինքի սուփրում
Մեղլուխ նստած չի մնա ծերին:

Չախարիչն ել ննգավ մե որ
Ու դովլաթը մեբաշ թուով,
Կարոտ մընաց ցամաք հացի
Ու մոռացավ դարլու փլավ:

Խնքը ինչոր ուշրեժենում
Եսոր նոքրի տիղ ե ճարի,
Չոր ու ցամաք հացի համա
Քաշ ե գալի վախաշարի:

Մաղամ Մաշոն յաշչիկ բռնած՝
Պապիրոզ ե ծախում քուշում,
Առաչվա պես շարաբանում
Ել չե նստում ու չե ուռչում:

Մաղմուաղել Մարգարիտան
Երեխեբանց դաս ե տալի,
Ափիցերին լալիղ չարից,
Հիմի գուրգլի կնիկ ե դառի:

Միջնակ տղեն երիվանսկում
Առուսուր ե անում ոսկով,
Մինձը նուր ե փեշակ սովորում,
Պստիկը կի գընաց Մոսկով:

Չախարիչի ոջախեմեն
Ոչով պետք չե վուչինչ բանի,
Կուլի մենակ պստիկի մեշ
Չախարիչը չփոշմանի:

ԽԱՁԵՅԻՆԻ ԼԱՎՈՒԹԻՒՆԸ

(Միտքը Դեմիան Բեդեիկի)

Մարտինիչի պրիկաշիկը Ալեքոն
Խաղեյինի ձուրտ եր դառի տաս
տարի,
Առուտնիրը հալա լուսը չբացված՝
Չայ չխմած ջեր դուքան եր վաղ
տալի:

Թե վունց պիտի մուշտարեքանց թալաներ,
Խաղեյինը մեղլուխ ետ եր դաս տալի,
Ամառ-ձմեռ համ տկուր եր, համ քախցած,
Մե պինջակով, են ել առանց աստառի:

Ժամ-պատարաք խիստ եր սիրում Ալեքոն,
Հավատում եր եզեղեցուն, խեչերին,
Վախենում եր աստուձեմեն, դողում եր
Ու խիստ խուճար պատիվ կուտար մենձերին:

Երկուշափթից ինչկլի շափաթ դուքնումն եր,
Կիրագի որ ժամ կու գրնար անպաճառ.
Մում եր վառում, աղոթք անում աստձուն,
Վուր չմընար առանց դուրձի ու անճար:

Մե որ կնիկը հիվանդացավ մրսելուց,
Գողինք մտավ ու դուս չեկավ մեչեմեն.
Դոխտուրնիրը եղան դնացին, չոտկեցին,
Գրբացն ասից, վուր հիվանդ ե խեչեմեն:

Իխճ Ալեքոն Մարտինիչի մող վաղից,
Լաց ըլելով արից նըրան աղաչանք.
— «Խաղեյին ջան, կնիկս լամիս մեռնում ե,
«Մինք ել իստակ տնով-տիղով մահացանք:

«Տասը տարի դուլուղ արի քիզ հալալ,
«Թե ծուռն ըլիմ, թող ինձ աստուձն անիժ ե.
«Հիմի տաս որ ինձ դաստուր տու, խեչ գրնամ,
«Կուլի վուր դուրթ կնդաս ցավը նրանից ե»:

Մարտինիչը խիստ չարացավ ու ասից.
— «Այ մարթ, ինչ իս սարսաղ-սարսաղ դուս տալի,
«Խեչն ինչ ե, վուր անմիղ տիղը փուղ մխախ
«Ու դուքանը թողնիս առանց մուշտարի:

«Խեչը սուտ ե, խալիսին սնգաճ մի անի,
«Նա գորութին չունե մարթուն ցավ տալու.
«Գուն ուսումով, լուսավուրված մե մարթ իս,
«Չիս ամանչում ետենց բանին հավտալու:

«Ամա թե վուր իստակ սրտով հավտում իս,
«Ետ բանումն ել յիս քիզ կոնիմ լավութին.
«Կիրագի որ ժամ կու գնամ քո խաթրու
«Ու քիզ համա մում կու վառիմ, կաղոթիմ:

ԿՈՒՊԵՄՆ ՈՒ «ՆԵՊ»-Ը

Ես ի՞նչ լավ բան հնարեցին,
Վուր առուտուրն ազատ թողին.
Սիրտս իրա տիղը կանգնից,
Մեռնիմ «ՆԵՊ»-ի հնարողին:

Հենց գիդեյի բանս բուրդ ե,
Փուղ դադիլը ել չիմ կանա,
Լավ անունս խարաբ կուլի
Ու հին ֆիրմես կու կուտրանա:

Փնոք աստձուն, վուրդուղմանը
Չծիծաղից վրես մե լավ,
Ելի բանս աջող գընաց,
Վիրչը նըրա սրտով չեկավ:

Դրուստ ե, մե քիչ նալոգնիրը,
Պիտի ասիմ, հուփ ին տալի,
Ամա ապրանք թանգացնելով
Մինք ել տակից դուս ինք գալի:

Մե-մե գամ ել ահ ինք ուտում,
Ել չին տալի մե քիչ դաթար.
Մեկ ել տեսար տարան ՉեկԱ,
Ու արեցին լիղապատար:

Ամա փուղն ու աշխատանքը
Ենենց համով, ենենց քախքը ե,
Վուր ինչքան ել դարդ ունենաս,
Մե նմուտում դիփ կու փախցնես:

Ի՞նչ իմ հոգում, ի՞նչ իմ հարցնում
Իշխանութին, վլաստը ումն ե.
Յիս են գիդիմ ու լավ գիդիմ,
Վուր ոսկիքը իմ ջիբումն ե:

ՏԵՐՏԵՐՆ ՈՒ ՄԱՐՈՒՍԸ

Տեր Միքելը սաղ մինձ պասին ժամումը
Չեր հիռացնում աչքը սիրուն Մարուսից.
Խիսճ տերտերի բերնի ջուրը գընում եր,
Խիստ մուրազով սիրտը ինչ որ բան ուզից:

Եգեղեցում ավետարան կարթալիս
Ու կիրագի իրիգնիրը քարուղին
Տեր Միքելը նրան եր տնդղում աչքերով,
Ել չեր կանա մտեն գցի Մարուսին:

Երկու տարվա թագա հարս եր Մարուսը,
Իրա մարթուն հոքով-սրտով սիրում եր,
Չունքի մարթն ել համ ջեհեկ եր, համ դոչադ
Ու կնգա պես նա ել կարքին սիրուն եր:

Տեր Միքելը ել շատ երգար չտանջվից,
Ճամփեն գլթավ սրտի կրակը հանգցնելու.
Բախտը բերից, Մարուսն եկավ իր վուտով
Ու տերտերը խոսից առանց թաքցնելու:

Ծաղկազարթին ճաշակվում եր Մարուսը,
Տերտերի մոդ եկավ խոստովանելու.
Չոքից առչիվ ու միխկիրը դիփ ասից
Իր ճաշակը ընթունելի անելու:

Տեր Միքելի սիրտը խփից չարխի պես
Ու փափսաց անգաճումը Մարուսին.
«Սիրուն ախչիկ, իմ խնթիրքս կատարե,
«Վուչ միխկ կոնիս, վուչ կու վնասիս նամուսին:

«Յիս քու սերից երվում իմ ու խորվում իմ,
«Ի՛նչ կուլի, վուր դուն ինձ մե ջեր ընթունիս.
«Ոչով վուչինչ չի իմանա, հոքի ջան,
«Երևում ե, դուն շատ բարի սիրտ ունիս:

«Դուն աշխարքում ուրիշ վուչինչ միխկ չունիս,
«Բու միխկն են ե, վուր ինձ սիրով դիզում իս,
«Ես մե միխկն ել վուր քավիս ու խտակվիս,
«Են կինքումը դրախտի մեջը տիզ ունիս»:

Գեղին մտավ խիխճ Մարուսը ամութից,
Վիկացավ ու գծի նման վազ տվից,
Ել չըգնաց ճաշակվելու ժամումը,
Տեր Միքելը նըրան շատ լավ դաս տվից:

Տասը տարի անց ե կացի են որից.
Հրաժարվիլ ե միր Մարուսը ճաշակից,
Չե թե ինքը, վուրթիկերանցն ել չե զրգում,
Վուր չխափվին հենց երեխա հասակից:

ՍՈՎԵՏԻՋԱՅԻՆ

(Նվեր Գ. Փ-իմ)

Դրուստ վուր խոսիմ, պիտի ասիմ,
Առանց ազիտացիա,
Վուր, հախ ասծու, փիս բան չելավ
Ես սովետիզացիան:

Ազգն ու հալատ ել մողա չե,
Ել վոլորի ե նացիա,
Հիմի ոչով ել չե ասում
Սա թուրք ե, նա վրացի ա:

Թե՞ ասում եյին բալեկիմը
Հարուստներին քացի ա,
Դիփ հնարած սուտ ե ելի,
Իստակ պրովակացիա:

Ելի դուքան, ելի բազար,
Ելի բանկ ու ակցիա.
Ինչքան գուղիս առ ու ծախե,
Են ել առանց տակցիա:

Դրուստ ե, ոսկի փուղիլը չունինք,
Վուր կա սպեկուլյացիա,
Ամա լիքն ե մեշոկներով
Թխտե ասիզնացիա:

Թող նստին ու սովետ սարքին
Անգլիան ու Փրանցիան
Ու նըրանց մող ղոնաղ գնացած
Ռուսաց եմիգրացիան:

Անվիրչ միրնի պերեգավոր,
Ռագնի դեկեգացիա,
Խան Զենովա ու Խան Լոգան,
Մեգլուխ կոնֆերանցիա:

Եսոր Պարիժ, եքուց Լոնդոն,
Վունցոր Մցխեթի ստանցիա,
Խոսում ին ու խոստանում ին
Խալխին ռեֆորմացիա:

Թաքուն ուրիշ բան ին սարքում,
Ինչոր մախինացիա,
Կուլի թաղարիք ին տեսնում,
Նուր մոբիլիզացիա:

Իմ փեշակն ել խոմ լավ գիղիք,
Պոլուկրուգ ու շպացիա,
Խանդիսխան ել մուխամբագով
Սարքիմ իլյուստրացիա:

ԵՓՐԵՄՎԵՐԴԻ

(Նվեր Գ. Փ-իմ)

Եփրեմվերդին վուր գրրում ե,
Թե աշխարքի վիրչն ե հասի,
Յիս չեյի հավտում, հենց գիղեյի
Տուտուց մարմն ե ետունք ասի:

Ամա հիմի վուր տեսնում իմ
Թամաշեքը ես միր քախկի,
Ուշքս, միտքս խառնվումե,
Քիչ ե մընում սիրտս տրաքվի:

Ոխտանասուն տարվա մարթ իմ
Ու իմ որում ջեր չիմ տեսի,
Վուր ախչիկը վուրթի բերե
Առանց հարսնիք, առանց փեսի:

Վուր կնգդիրքը՝ տունը թողած,
Ու շատիրն ել ուռած փուրով,
Դեղերտիրկի բազարումը
Բանդ ըլեյին առուտուրով:

Վուր երեզվա պամեշիկը
Եսոր իր տան վեշիք ծախեր,
Ղեներալը դվորնիկ դառնար,
Ափեցերը՝ պարիկմախեր:

Վուր կուպեծը իր ապրանքը
Ծախելու տիղ պահեր, թաքցներ
Ու դուքանը քրիհի խաթիր
Հիդն ու հիդը պատկացներ:

Վուր տանտերը իր տների
Դվորնիկ դառնար անջամադիր,
Սովդագարը դալալ դառնար
Պուբլիցիստը դարդակ գրագիր:

Վուր հայ լիզվի անաբանեն
Դառնար եսենց ալթա-բալթա-
Յ-ին Ե-ի տիղ, Ե-ն Է-ի տիղ,
Ո-ն Օ-ի տիղ պիտինք կարթա:

Բաս վոնց չավտամ եփրեմվերդուն,
Գըրաճնիրը սուտ է գանա,
Վուր աշխարքը շուռ ե եկի
Ու կանգնիլ ե դիրամալա:

ԲՈՒԲՈՒԵՆ ՈՒ ԱՍՏՈՒՁԸ

Սարքիս աղեն եգեղեցում ծունկ չորած՝
Աղոթում եր իր աստծուն սրտալի.
Դանգատվում եր առուտուրից ու լալիս,
Վուր դուքանը ենքան ոգուտ չեր տալի:

«Աստուձ, աստուձ, ասում եր նա խղճալի,
«Դուն խնդիրքս կատարիլ իս մշտական,
«Հավութինդ վշարիլ իմ յիս ել խոմ,
«Մում իմ վառի, մատաղ արի շատ անգամ:

«Հիմի քի մողեի ունիմ մե խնդիրք,
«Ումիկ ունիմ, վուր ես բանն ել կատարիս,
«Դուն խոմ ինձ պես արթար մարթուն սիրում իս,
«Չունքի դուն ել դիփունանցից արթար իս:

«Աղաչանք ու պաղատանք իմ քիզ անում,
«Պատերազմը մե քիչ ելի երգարի,
«Բանս դրստիմ ու զատկին ել քիզ համա
«Գանձանակը մե թուման իմ վեր գալի»:

Հենց ետ վուխտը Սարքիս աղի հեղիվը
Աղոթում եր մե գջլտած խիխճ մշակ.
Մե ջուխտ մում եր նա աստծուն խոստանում,
Վուր գուրճ գթնի ու բանեցնի իր փեշակ:

Սարքիս աղեն վուր իմացավ ես բանը,
Շուռ եկավ ու ասից նըրան հարացած.
«Շուն շանվուրթի, ինչ իս եկի խցկվի
«Ու նիղացնում իմ աստծուն ողորմած»:

«Հաց իս ուզում, ահա ես քիզ մե շահի,
«Վիկալ փուղն ու թող աստծուն իր տիղում.
«Յիս նըրա մող հազարների գուրճ ունիմ,
«Դուն կի գուռի հաշիվներ իս մեչ բերում»:

ՊՐԻԿԱՇՉԻԿՆ ՈՒ ԽԱՋԵՅԻՆԸ

Եսոր Մակար յակուլիչը
Ենենց ջգրած եկավ դուքնից,
Վուր մե թիքա հաց չկերավ
Ու սաղ գիշեր իսկի չքնից:

Կնիկը մարթուն մտիկ տվից
Ու ցած ձենով հարցրից նըրան.
— «Հիվանդ խոմ չիս, իմ աչքի լուս,
«Ռանգ չե մնացի ել քու վըրա»:

— «Եհ, Նատո ջան, ել մի հարցնի,
«Աստուձ սիրիս ձեռը վիկալ,
«Սըտումս վուր դանակ խփին,
«Ել մե կաթիլ արուն չի գա»:

«Շունշանվուրթի պրիկաշչիկս
«Խազեյին ե գլխիս դառի
«Ու աշկիրտս են լածիրակ
«Աըշին ու կես լիզու հանի»:

«Կոմպարտի չլեն ին գրվի
«Ալեքսանդրեն ու Գիգուլին.
«Մինձն ասում ե՝ կոմսունիստ իմ,
«Պստիկը թե՛ կոմսոմոլ իմ»:

«Ել գիրք ասիս, կազեթ, ժուրնալ,
«Ի՛նչ ին կարթում—Յեկա, Տեկա,
«Ու դառիլ ե մաղազիես
«Թամամ վունցոր բիրլիտեկա:

«Վախտ ու բեվախտ մեկ ել տեսար,
«Առուտուրի լավ ժամանակ,
«Գնում ին ինչոր սարբանիա
«Ու ինձ դուքնում թողնում մենակ:

«—Մինք ել պիտի լսինք, կոսե,
«Թե ինչ ըեչ ին ենդի կարթում,
«Հիմի, կոսե, գիր ու ուսում
«Հարկավոր ե ամեն մարթուն:

«Դիփ առուտուր պիտի չանինք՝
«Կեռո՞ւ, արշին, չոտկ ու դավթար.
«Ղուլուղչիքն ել ուսում գուզին—
«Խիթը սուրը, լիզուն ճարտար:

«Մինք ել, պիտի տեսնինք, կոսե,
«Գրքի սիվ ու սիպտակ երես,
«Վուր լավ ճանչնանք միր դուշմանին
«Ու պաշտպանինք միր ինտերես:

«Հիմի կոսե, մարթն ազատ ե,
«Ամենքն իրանց գլխի տեր ին,
«Ել չինք դառնա ճուրտը դուքնի

«Ու չինք հավտա ել տերտերին»:
Աշկիրտն ելի ջեր պստիկ ե,
Թող մտիկ տա թուխտ ու գրքին.
Դուն են ախմախ մինձին ասա,
Վուր ննդիլ ե նըրա խիլքին:

ՍԱՐԳԻՍ ԱՂԱՅԻ

ԿՏԱԿԸ

Վից շաբաթ ե Սարգիս աղեն
Հիվանդացավ, գողինք մտավ,
Շատ դոխտուրներ եկան-գնացին,
Ամա ոչով դիդ չգլթավ:

— «Ա՛յ, կնիկ,— ասավ Սարգիս աղան,—
«Անմիղ տիղը փուղ մի խարջե.
«Տեսնում իմ, վուր մեռնիմ պիտի,
«Դուն ինձ համա տերտեր կանչե»...

Տերտերն եկավ ուրախ-ուրախ,
Վողջույն տվից ջեր հենց դունից,
Կնդան թաքուն աչքով առից
Ու հիվանդի ձեռը բռնից:

— «Հա, տերտեր ջան, — ասից աղեն, —

«Միխկիրս կու շատանային,

«Փուղ մոգ արի, ամա հոքիս

«Գըրավ դրի սատանային:

«Տերն ողորմի թաքավորին

«Ու վայսորա հնարողին,

«Են կազիոննի փողրաթնիրը

«Ինձ համա մինձ դովլաթ թողին:

«Ամա վիրչը չմարսեցի,

«Սալդաթնիրը խիլքի եկան,

«Րևոլյուցիա մոգա բերին

«Ու շանց տվին ինձ ել ՉեկԱ-ն:

«Են որվանից ելդա դիբավ,

«Գողինք ննգա այ ես հալին.

«Հիմի գիդիմ պիտի մեռնիմ,

«Պրաշչայ ասիմ ես աշխարին:

«Ու կու խնթրիմ քիզ, տերտեր ջան,

«Վուր ինձ համա աղոթք անիս

«Ու իմ թողած դովլաթեմեն

«Հալալ կեսը դուն կու տանիս:

ՏԵՐՏԵՐԻ ԳԱՆԳԱՏԸ

Խարաբ ելավ միր աշխարքը,

Ել չին ճանչնում մինձ ու պատիկ,

Եզեղեցուց, գանձանակից

Հիմի պիտի դարգակ նստինք:

«Քրիստոս, աստուծ, խաչ, ավետրան

«Ու տերտերը սուտ ե, կոսե.

«Նըրա խոսկին չհավատաք,

«Ինչի սուտ բանիր կու քարոզե»:

Վայ միր որին ու միր հալին,
Ես ինչթավուր վուխտի հասանք,
Վուր դիփ միզ ին ուշունց տալի,
Բիաբրութին ու բամբասանք:

«Եզեղեցիք դիփ կոխպեցեք,

«Խաչը, կոսե, հիռու տարեք,

«Փարաշեքը դեն ածեցեք

«Ու միզ նման մարթիք դառեք:

«Ժամ-պատարաք չի հարկավուր,

«Բան շինեցեք, ով ինչ կանաք,

«Հերիք ինչոր խալխի փուղով

«Լքցրիք, կոսե, ձիր գանձանակ»:

Երեսկ եսենց խոսողները

Մարթիք լլին մեքիչ խիլքով,

Տուն-տիղ սարքած, ողլուշաղով,

Տարիքն առած բիւ-միրուքով:

Ամա ցավը նըրանուճն ե,

Նա ե մարթուս սիրտը երոււ,

Վուր երեզվա լածիրակն ե

Միր գլխներին ես ոյին բերում:

Ել ինչ պիտի անինք հիմի,

Եստու եզնեն վայ միր որին,

Վուր մինք պիտի անգաճ անինք

Նուր դուս պրծած կոմսոմոլին:

Ել վճնց պիտի ապրուստ ճարինք,

Տունը քանդվի ինչոր ԶԱԳՍ-ի,

Վուր տերտերի առուտուրը

Հիզն ու հիզը պիտի պակսի:

Ասինք, շատ լավ, կոխպոտեցինք,

Եզեղեցին ոքուտ չի տա.

Բաս տերտերին հասանելիք

Լիկվիդացիան ով պիտի տա:

ՏԵՐՏԵՐԸ ԺԱՄՈՒՄ ՈՒ ՌԵՍՏՈՐԱՆՈՒՄ

I.

Տերտերը ժամում քարոզ էր կարթում
Անառակության ու գինու մասին.
Խորուրդ էր տալիս կնգան թե մարթուն,
Վուր ետ բաներին հրաժարիմք ասին:

«Հարփիլը, կոսե, փնասակար բան է,
«Ոչով գինեմեն ոքութ չի քաղի,
«Լոթին իր գլխին դուռնութի կանե
«Ու կանբախտացնե իր ողուշաղին:

«Անառակ կինը փորձանք ե բերում
«Թե տըղամարթու, թե իրա համա,
«Ետ ե պատճառը, վուր ոջախներում
«Կըռիվ ե սարքվում, արուն ու դրամա:

«Պիտի աշխատիք թե մարթ, թե կընիկ
«Ես երկու բանից միշտ հիռու փախչիք,
«Վուշ լոթութենի հեղեից ննգնիք,
«Վուշ սիրիք յաղի կընիկ ու ախչիկ:»

Տերտերի բերնով քրիստունն էր խոսում,
Շատերի աչքից արտասուք քամից.
Ենենց էր խալիսը տերտերին լսում,
Վուր ել չեյին ուղում հիռանա ժամից:

II.

Թիփիլզի մե խուլ փողոցի ծերին
Մե ռեստորան էր բաց արի ովոր,
Տուն եյին կանչում մուշտարիներին՝
Դիփ տանավարի, ճանանչ ու սովոր:

Իստակ սուփրեքով ստոլնիրը շարած,
Իրա սկամիքով մեկ ու կես դուժին,
Ակոշկի վըրա վարաղով գըրած՝
«Отпускается обед и ужин»:

Հեղիվը սիրուն կարինետ սարքած
Աքոնեմենտնի մուշտրեքանց համա,
Ուր ինչըու լուսը նստած ու պառկած
Քեփ եյին անում կավալեր-դամա:

Են գիշիր ենդի քեփ անողներից
Մեկը կնիկարմատ, մեկելը մարթ եր.
Զիմ գիդի կնիկը ով եր, վուր տեղից,
Մարթը կի նա յեր, միր ճանանչ տերտեր:

Տերտերը իր սիվ փարաջեն հանած,
Բաց արած դռնով նստիլ եր կրեսլում,
Ու կնիկարմատին իր գոքումն առած,
Պոռոտի յեր անում ու լազաթ տեսնում:

Ու կնիկարմատը, հանաքով միթամ,
Ասում եր նրբան՝ դարակելով ստաքան.
«Տերտեր ջան, յիս քիզ մե հարցմունք կուտամ,
«Զուգար տու վունցոր հոքուրական:

«Տերտերի համա ամութ չե՞ գանա,
«Վուր ուրիշների կնիկերանց պաչե,
«Ի՞նչ կուսե խալխը՝ թե վուր իմանա,
«Սա առտձու մող միթե միխկ բան չե:

«Հարփելու մասին ել յիս ինչ ասիմ,
«Դուն ել լավ գիդիս, ինչ ասիլ գուզե.
«Զին ասի՞—տեսեք ես աննամուսին,
«Հոքուրական ու լոթի բուզ ե»:

Տերտերը կնգան ջուշար ե տալի.
«Յանդլիլ իս խոսում, իմ սիրուն գուշկա.
«Աշխարքում մարթը քեփ պիտի անի,
«Քանի վուր սաղ ե ու ջանում ուժ կա:

«Միխկը են վախտն ին միխկի տիղ դնում,
«Յիփ աշկարա ին կատարում դրսում,
«Ամա ես սիրուն ու թաքուն բնում
«Ո՞վ ե միզ տեսնում ու ով ե լսում»:

Ու առուտեհան, ջեր ելի ծեքին
Տերտերը գնաց իր տանը պառկից,
Դուշկեն ել գնաց փուղիբը ձեռքին՝
Դիփ գանձանակով մողարած խալխից:

ԱՂԱՆՅԻ ԵՐԱԶԸ

(Նվեր Գ. Փ-ից)

Անցած գիշեր երազում
Զարմանալի բան տեսա,
Հենց իմացա թիփլիզում
Մինձ խաբար ե, հանդես ա:

Միթամ ես մի՞ր քախկումը
Ելի հին եյին կարբերը.
Ելի նոքար ու աղա,
Բուրժուա ու բանկիրը:

Միթամ ելի ունեյինք
Պոլիցա ու պրիստավը,
Ելի հին-հին զակոննիք
Ու տարգոմի ուստավը:

Միթամ Պետրեբուխումը
Գլթիլ ին մե հոքավուր,
Թախտի վըրեն նստեցրի
Ու շինիլ ին թաքավուր:

Միթամ մինք ել քաղաքը
Զուբիլ եյինք Ֆլագներով,
Խալիս եր գնում թամաշի,
Թաղա շուրիք հաքնելով:

Միթամ պոլիցմեստարը
Ման եր գալի դրոշկովը,
Ու դվարեցի բալկոնից
Գլուխ եր տալի Դաշկովը:

Միթամ մաղազիեքը
Կես գիշերին բաց եյին,
Մուշտարիքը մի՞ր դախլում
Ոսկի-երծաթ կածեյին:

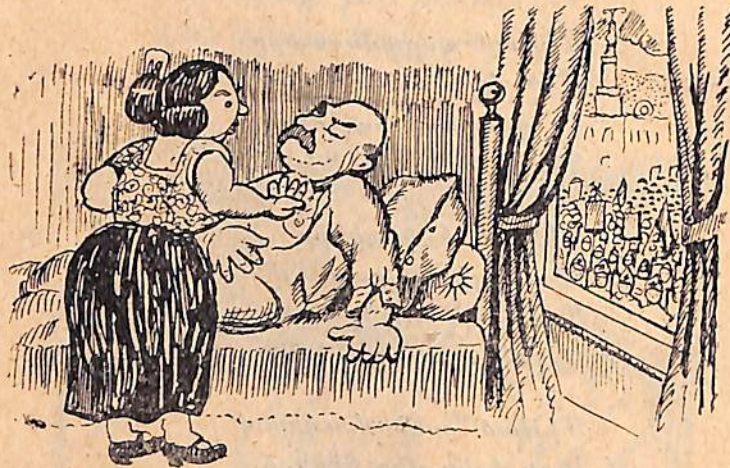
Միթամ ոսկի փուղիրով
Լիքս եյին մի՞ր ջիբերը,
Թղթե ասիգնացիան
Վունցոր ախպ ու գիբիլը:

Միթամ չկար սայուզը,
Բիրժա բեզրաբոաների.
Ընթունում եյինք, դուս անում
Առանց հալիզոդների:

Միթամ նոքար-դուլուղչիք
Լաց եյին ըլում, սուք սնում,
Վուր ելի հիդ ընթունիք,
Ելի տիղ տանք դուքանում:

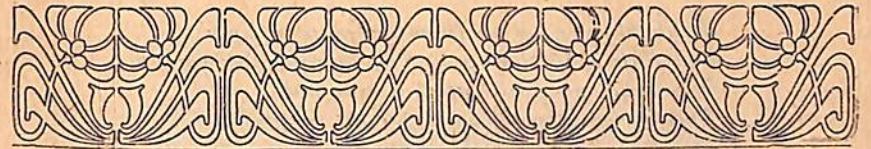
Միթամ սոցիալիստները
Դիփ միանա փախիլ ին,
Մե քանիսին բռնիլ ին,
Երիվանսկում կախիլ ին:

Միթամ... ամա ինչ միթամ,
Մեբաշ աչքս բաց արի,
Կնգաս տեսա, վուր կանգնած
Բոթում եր ու ձեն տալի:

— Այ մարթ, վիկաց ջալդ, կոսե,
«Հաքի չուստն ու խալաթը,
«Եսոր զորքի պրագնիկ ե,
«Գրնանք տեսնինք պարադը»:

Երնեկ իսկի ձեն չտար
Ու ինձ զարթուն չեր տեսի,
Ամա ռվ ե կնգամեն
Ես աշխարհում խեր տեսի:

ՄԻՐ ԴԱՉԵԲԸ

Տաս տարի ե վուր դաչեքում չիմ ելի,
Կարոտիլ իմ Մանգլիսին ու Կոջորին.
Ամառները քախկի շուքից երվելով,
Երնեկ կուտամ Տաթախմեղի հով ջրին:

Անցած որը ճամփա ննգա իմ ջոխով
Ու կարճ ճամփով տաբախմեղին վուր հասա,
Սառը ջրով ջեր բողազս թաց արի,
Իժում գիղը դիփ ման եկա ու տեսա:

Տեսա... ամա ռւմը տեսա դաչեքում,
Չկարծեք, թե վաճառական, ղուլուղչի.
Նըրանց նոքար ու երեզվա գյադեքին՝
Դուրգալ, սլեսար, սապոթնիկ ու թուլուխչի:

Ել վո՛ւրդի ե Կազարովի մինձ դաչեն
Ու Վարանցով-Դաշկովի պես դաչնիկը,
Տաբախմեղին պայծառացնող, շուք տվող
Ու գիշերով նըրա սիրուն հաչնիկը:

Տաբախմեղից Կոջորը խո մողիկ ե,
Իստերեսով գնացի են ել տեսնելու.
Ենդի ուփրո մուսով պիտի պտրտիք
Ջախարիչի, Մակարիչի պեսներուն:

Սաղ կոջորը երեխեքով լքցրիլ ին,
Են ել ռւմը... Ալեքոյի, Գրիշինը,
Ես լոթիքն ել ենքան ունին երեխա,
Կոսիք տանը ել բան չունին գիշերը:

Մեկեղնիքը դիպի սովետակի ղուլուղչիք,
 Զաստնի մարթկանց ել չիք տեսնի կոջորում:
 Սոլոլակի բուրժուեքը կուտրացած,
 Քախկի շուքից երվում ին ու տոջորվում:

Ավտոմոբիլ, դիլիժանս ու տրոյկա
 Բլումա խալխին բերում ին ու տանում ին,
 Ամա նրանց մեջ ել չիք տեսնի դուք նստած
 Աղային ու նըրա՛ ուռած խանութին:

Ասում ին, թե Մանգլիսն ելի ենե՛նց ե,
 Ջեր եսոր ել բուրժուեքի բուն ե նա.
 Յիս չգնացի, ամա դրան ել չիմ ավտում,
 Երգար որը նա ել պիտի չունենա:

ԱՇԽԱՐԳԻ ԲԱՆԸ

Մոդ ինք ելի մե քանի մարթ
 Ու միզ համա սովետ սարքի,
 Փիքը ինք անում, թե վո՛ւնց պիտի
 Դրստվի բանը ես աշխարքի:

Ինչկլի վո՛ւր որ պիտի մընանք
 Եսենց անդեր, առանց կառքի,
 Մուքթա ուտող չինովնիկը
 Համ չտեսնե միը կաշառքի:

Խերը դընաց առուտուրի,
 Ժամանակիս ծախ ու արքի,
 Յիփոր եսքան քրի՛ն ու նալոզ
 Միը վզերին պիտին շալկի:

Քանի-քանի՛ մարթ կուտրացավ,
 Մընաց առանց փուղ ու փառքի
 Ու կնգդիրքն ել կարոտ մնացին
 Պիկնիկների ու մեծարքի:

Վուր փուղիքը մեսում եյին
 Առանց հաշվի ու համբարքի,
 Խալխն ել միթամ չեր իմանում
 Սեկրեանիքը նըրանց վարքի:

ԲՈՒՇԵՎԻՋՍԸ ԹԻՓԼԻՉՈՒՄ

Զարբագնեքի ձեն եր գալիս կոջորից,
 Տոաքվում եյին ղումբարեքը գալպերով-
 Փուլ եր գալի մենշեիզմի ոջախը,
 Շատ-շատերին գազրանիցա ճամփելով:

Մե շափաթում ունգը փոխվից քաղաքի,
 Առուտուրը խանգարվեցավ, կանգ առից-
 Բոլշեիզմի մոտկանալը Թիփիզին
 Բուրժուեքի հանգիստ քունը խանգա-
 րից:

Կուպեճների դավթարնիքը խառնըվից,
 Հպարտացած Սոլոլակը կուչ եկավ,
 Թերերվալի քսանուշուբսի գիշերը
 Սոլոլակի խալխի աչքին քուն չեկավ:

Ինչոր երծաթ ու ոսկեղեն ունեյին
Պատերի մեջ ու գեղնի տակ թաղեցին.
Շատը դուքնից իր ապրանքը տուն բերից,
Շատ խիստ եյին բոլակգմից վախեցի:

Մարտինիչը, Զախարիչն ու Աղալոն
Նստոտիլ ին քինթ ու պոռնգը կախ գցած,
Մեկամեկու սիրտ ին տալի խոսկիրով,
Սրտումը կի ամեն մեկի ան գցած:

Մարտինիչը դիփունանցից ղոչաղ ե,
Շանց ե տալի ջիբում դրած դաբանչեն.
«Մի վախենաք, ղոչաղ կացեք, ախպրտիք»
«Շտենց մեբաշ վախենալը լավ բան չե»:

Կեսգիշերին մեկ ել խաբար բերեցին,
Թե քաղաքում ուռւ սալդաթ ե տուն դալի.
Մարտինիչը՝ ռանգը կորցրած անեմեն՝
Զե խմանում թե դամբաչեն ուր տանի:

Թախ ե կացնում ոճորքումը ու ասում.
«Նահլաթ չարին, եպտով բան չինք դրստելու.
«Վայ թե եքուց որեակ անին տներում
«Ու ինձ տանին իշի բաղնիս նստելու»:

Են գիշերը վունցոր ելավ լուսացրին,
Առուտեհան դուռ գրնացին թամաշա.
Ել ու ասիս չեր դուռ եկի փողոցում,
Տղա, ախշիկ, պապաշա ու մամաշա:

Երիվանակի պոչչադումը միտինդ ե,
Ռեչ ին խոտում, բանվորների գովք անում.
Բուրժուեքը չին խմանում ինչ անին,
Կուչ ին եկի իրանց դարդակ դուքանում:

Մարտինիչը, Զախարիչն ու աղալոն
Նստոտիլ ին ու քնթիլը վեր թողի,
Հերն ու մերն ին ուշունց տալի, անիծում
Եկած ճամփեն իրանց քաշին քերթողի:

ԴԻՓՈՒՆԱՆՑ ՍԵԿՐԵՏԸ

I.

Այ, ես մարթուն խո՛ կու ճանչնաք,
Վուր անհեսաք փուղ ե դիզի,
Լավ մարթու ել անուն ունի,
Աչք ե դառի սաղ Թիփլիզի:
Սրա սեկրետը վուր իմանաք,
Վրբեն թքիլ չիք ել ուզի,
Համ շատ մարթու տուն ե քանդի,
Համ ննգիր ե գուղ ու բուզի:
Պատիկ վուխտը ջեր աշկիրտ եր
Ու կանգնած եր դուքնի դռան,
Խաղեյինը կուտր ննգավ,
Մաղազիեն մընաց սրբան:

II.

Ես խաղեյինին կու ճանչնեյիք,
Վուր մինձ քարխնի տեր եր դառի.
Բանողներին խիստ եր ատում
Ու դուշման եր պրոլետարի:
Առաչ ինքն ել ուրիշի մոդ
Մե բանվոր եր ամսով բանող,
Ու գիշերնիր քարխնից թաքուն
Յարադնիրը իր տուն տանող:
Ենքան տարավ, ենքան կրից,
Վուր քարխանեն իստակ դարակից,
Ինքը մեբաշ խաղեյին դառավ,
Քարխնի տերը մեռավ պարտքից:

III.

Են մեկելին խո լավ դիդիք,
Վուր չաղ ու լավ տիղ եր ճարի,
Ուսում չուներ, ամա չինը
Ավելնում եր տարեց տարի:
Սրա սեկրետն ել բախտի մեջն եր,
Զոռ չեր տալի իրա խելքին:
Մե կնիկ ուներ ենքան սիրուն,
Վուր դուր եկավ նաչալնիկին:
Զամագիրը վիկալնելիս
Ձեռած կնգա մող կու տաներ:
(Իմ կարծիքով լավ եր անում,
Փուղը նըրան կու պատկաներ):

IV.

Ես դոխտուրին դուք ի՞նչ կասիք,
Վուր դառիլ եր փուղի գերի:
Գիդիք սա իր աշխատանքով
Քանի մարթու գլուխ ե կերի:
Զըհել վուխտը չաղ հիվանդի
Կնգա վըրեն աճկ եր տնկում
Ու չեր իսկի մտիկ տալի,
Թե հիվանդը վունց եր տնքում:
Թե տեսնում եր ել չեր վառվում
Իր հիվանդի կինքի լամփեն,
Միը դոխտուրը ենթի կինքի
Շանց եր տալի ձեռած ճամփեն:

V.

Են լածիրակ աղվովատը
Վունց եր խալխի կաշին պլուկում,
Դոխտուրեմեն ուփրո բեթար,
Ախկատ-հարուստ ել չեր ջողում:

Փուղի համա իրա հոքին
Սատանին եր ծախի խտակ,
Անմիղ մարթուն բիրթն եր դրգում,
Միղավուրին շինում հրիշտակ:
Շատ պաղլոգնիր սարքից թաքուն,
Շատի մուլքը տորգով ծախից,
Դիփ ել մարսից անիծածը,
Ոչով չեկավ նըրա հախից:

VI.

Են տերտերը, վուր խոսելիս
Քրիստուսին եր մեղլուխ հիշում,
Գիդիք, վուր կնգանից թաքուն
Սիրեկան եր պահում կրիշում:
Եզեղեցում ժամ ասելիս,
Քարոզ տալիս հենց մինձ պասին,
Աչքի տակով թաքուն-թաքուն
Մտիկ կոներ կանանց դասին:
Թե իրա մող խուստովանվող
Կնիկարմատը լալն եր ըլում,
Ջեր աղբեսն եր հարցնում նըրա,
Իժում թաքուն մողը գնում:

VII.

Են բանկիրին խոմ լավ տեսաք,
Են հաստափուր բյուրոկրատին,
Վուր մինձ շահ եր տալիս փուղին
Ու ետ բանով խափից շատին:
Ջեր մող առավ խալխի փուղիր,
Իրա համա շինից թանխա,
Իժում մեբաշ կուտը ննգավ,
Կոխպից բանկն ու գընաց փախավ:

Հիմի մարթըր զագրանիցում
Մնուն ունե ֆարբիկանտի,
Ու ուլ գիգե, թե նա եստի
Հաղար մարթու տուն ե քանդի:

VIII.

Մեկ ել են հաստ մաղամ ձալոն,
Վուր միթամ թե բարեգուրձ եր.
Կարծեմ դուք ել կու գիգենաք,
Թե բանիրը նըրա վունց եր:
Ժամեմեն վուր դուս եր գալի,
Ախքատներին փուղ եր բաժնում,
Իր տանը կի քոժ ու բշին
Ամսե գլխին փուղ չեր հասնում:
Յիրիք մարթու գլուխ եր կերի,
Վըրա չուրսին ճանգիլ գուգեր.
Խալխի աչքում խիստ նամուսով,
Ամա թաքուն աննամուս եր:

ՎԻՐՉԱԲՍՆ

Այ վունց եյին հին ժամանակ
Խալխի աչքին լավ երևում
Ու սեկրեալը ինչըրու բացվեր
Նստած եյին դիփ վերևում:

ՀԵՅ ԳԻԴԻ ՍՈՒՈՒԿ

Մնց իմ կենում Սոլուակի քուչեքով
Ու աչքիրս թաց ին ըլում դարգեմեն,
Ի՞նչ իմ տեսի մե ժամանակ յիս ենդի,
Ու ետըր կի վունց ե փոխվի կարտինեն:

Ջեր չիմ ուզում, վուր աչքերուս հավատամ,
Հենց գիդում իմ երագումն իմ ման գալի,
(Աստուձ անե, վուր դրուստ քընած ըլեյի
Ու մե ումքին դա իմ քունը խանգարի):

Ել վուրդի ե Սոլուակի տների
Քեփն ու զողը աղա մարթկանց պատվական.
Մարքրիտներով նըրանց գուքված դամեքը
Ու սեփական կալասկա ու շարաբան:

Յակուլիչնիր, Չախարիչնիր կորիլ ին,
Ի՞նչ ու թոզն ել չի երևում վուչ մեկի.
Սոլուակն ել կոսիք, ել են թաղը չե,
Դիփ փոխիլ ին անունները քուչեքի:

Յեակուլիչ ու Չախարիչի փոխարեն
Գիգոլնիր ու Միխակնիր ին մող ելի,
Ամեն մեկը իրա համա ճարիլ ե
Լավ ոթախնիր գորութենով որդերի:

Դվարեցների հանգի շինած աներում
Նոքաբնիր ին տիղավուրվի լազաթին,
Տերիլը կի կունճուլներում կուչ եկած
Որինավուր ոթախների հաղաթ ին:

Կուխնա, պլիտա, բաղնիս, վաննա ու դուշի,
Քեփ ին անում աղավարի լոթիքը.
Հիդն ել մերն ին ուշունց տալի շինողի,
Վուր չե շինի իրանց քարխնի մողիկը:

Երեզվա որ պաղվալներում վեր ածած,
Մութ ու նամից ռանդ չունեյին երեսին,
Եսոր ոսկե պատերի մեջ լուսավոր,
Ելեքարոնով, առանց լամփ ու կերոսին:

Մե մարթ հարցնի՝ ո՞ւմ մուլքումն իք նստառի,
Ո՞վ ե շինի ետ վարադով պատիրը,
Ո՞վ ե ետի ոսկի ածի մեշոկով,
Գոնա հիշտ եր եդքան փուղի դադիլը:

Ամա նըրանք եստունք իսկի չին հարցնում,
Չունքի իրանց ետենց ուփրո ոքուտ ե.
(Դրուստ ին ասի, թե ոչով չե իմանում,
Ես աշխարքում ո՞վ կաշխատե, ո՞վ կուտե):

Ափսո՛ւս, ափսո՛ւս, դուն միւր գոված Սոլոլակ,
Բուրժուեքի, աղա խալխի արժանի,
Ել ո՞վ պիտի շուք տա քու լեն քուչեքին,
Ճաշիր սարքե ու անհեսաբ խարջ անի:

Յիս՝ Վասիլի Մաթվեյիչս, քախկցի,
Շատերի պես յիս ել խիստ իմ կուչ եկի,
Հիմի ջոխով ու ես թավուր մաքերով
Լենքն իմ չափում Սոլոլակի քուչեքի:

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԻ ԿՐԱԺԱՐԻՄԲԸ

Թող դժուխքում չդնջանա
Սատանեքի մուռտար ձեռից,
Ով հնարից առուտուրը
Ու դուքանը մողա բերից:

Պերվի գիլդի կուպեժ եյի,
Հենց իմացա մարթ իմ դառի,
Մաղազիես, կապիտալս՝
Մինձանում եր ամեն տարի:

Երկու դուքան ջուգ ունեյի,
Մեկն ել մե մինձ քարվանսարա.
Տնիրը խո... ինչքան գուզիք,
Վուրը լաջն եր, դիփ յիս առա:

Դիփ ինձ եյին մինձ մարթ ջոգում,
Լավ-լավ տիղիր յիս եյի գավթում.
Իմ ասածը միշտ գակոն եր,
Խալխը մենակ ինձ եր հավտում:

Ո՞վ կանար ինձ հակառակի,
Գոնա քանի՞ դրուխ ունեք,
Փեշաքավուրն ո՞վ եր ինձ մող,
Նա ի՞նչ գյադա, նա ո՞ւմ շուն եր:

Կնիկ ուզեցի վունցոր մարալ,
Վըրեն բլոմա փուղ ու բաժինք.
Հենց գիդեյի մարթ ու կնիկը
Թաքավուրի կինք կու քաշինք:

Ամա հետտի բան պատահից,
Վուր չիմացանք, թե վունց ելավ.
Բեռլոցիեն մեբաշ տրաքից
Ու միր գլխին թափից սեկավ:

Վաճառական կլասի համա
Դա մի ցավ եր, խողեր, չումա.
Ել միր ճրաքը ինչկի լուսը
Լուս չե տալու, նա հանգչում ա:

Մե ումիկ եր միդ մընացի,
Հավառւմ եյինք ինչոր «ՆեՊ»-ին,
Կարծում եյինք նըրա ահից
Ել չին դիբչի մերոնց քեփին:

Ամա «ՆեՊ»-ն ել դալը դուս եկավ,
Կուպեծներուս նա ել խափից.
Սառ ջուր ածից միր գլխներուն
Ու դիփունանց մաղեն կապից:

Երնեկ յիս ել ժամանակին
Մե փեշակի տեր եյի դառի
Ու մասխարա չդառնայի
Եսորվա միր պրոկետարի:

Թե չե ինչ ե իմ հալն եսոր,
Վուչ տանտեր իմ, վուչ դուքանչի,
Համ ել ամեն մե լածիրակ
Ինձ սպեկուլյանտ պիտի կանչի:

Չե, ախպրտիք, ել չիմ կանա
Դիմնա եսքան թուք ու մուրին,
Նահլաթ դուքան հնարողին,
Նահլաթ նըրա առուտուրին:

Ել չիմ ուզում կուպեծ ըլիմ,
Վուչ տուն գուդիմ վուչ կնիկ-վուրթի.
Հերթիք ինչոր եսքան տարի
Գերի դառա սուտ ու դուրթի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

	յերես
1. Մացակ Գուլադյան (առաջաբան Ս. Սանոյանի)	3
2. Յերկու խոսք	6
3. Ֆաքսիմիլե	7
4. Սպեկուլյանտը	9
5. Պրոկետարի դիկտատուրա	12
6. Եգեղեցին կուտրացավ	14
7. Շուռ տված աշխարհը	17
8. Փոկուզնիկը	19
9. Պրոֆեսիոնալ սայուզը	21
10. Նուր մոզնի հարսանիքը	23
11. Երեգ ու եսոր	25
12. Շատերից մեկը	27
13. Վունց եյին դառնում խաղեյին	30
14. Տանտիրոջ գանգատը	31
15. Զախարիչի ոջախը	33
16. Խաղեյինի լավությունը	36
17. Կուպեծն ու նեպը	38
18. Տերտերն ու Մարոնը	39
19. Սովետիզացիա	42
20. Եփրեմվերդի	43
21. Բուրժուեն ու աստուծը	45
22. Պրիկաշչիկն ու խաղեյինը	47

	յերես
23. Սարքիս աղայի կտակը	49
24. Տերտերի գանգատը	50
25. Տերտերը ժամում ու ուստորանում	52
26. Աղալոյի երազը	56
27. Միւր դաշեքը	59
28. Աշխարքի բանը	60
29. Բոլշևիզմը թիֆլիզում	61
30. Դիփունանց սեկրետը	63
31. Հէյ գիդի Սոլովակ	67
32. Վաճառականի հրաժարիմքը	69

26666

ԳԻՆԸ 50 ԿՈՊ.